

מסורת הש"ס

(א) מסות ת. ט. (ב) ג'יל יוסקא, (ג) נקדושין יז: וש"נ, (ד) פסחים פט. ונחמס לו: (ה) מהרש"א מ"ו, (ו) ונחמס לו: (ז) סוכה ו: גדה טו, (ח) מיר לח. מט: ג: נחלין עב., (ט) נשבעים. רש"ל, (י) ונכל החומשי' ומיקונים גס במסורה קרנת חסר כתיבן, (יא) ג'יל אחר ד"ה (יב) מט: ג: עיין ר"מ, (יג) ונכל דרש תרומותיו (יד) ס' של תמרים היו מביאין אלל המוצח ומנ' בגמרל כ"ל ר"מ, (ט) נשם ג.ל, (ס) לא דרש תרומותיו כר"ש כמו גבי כ' כ"ל רש"ל, (ז) ונני' חוספות סוכה ו: ד"ה ור"ש ומספות ונחמס מ. ד"ה לא נלרסה ונחמס מיה טו. ד"ה לא ונחמס סוכה ג.ל. ד"ה כפת ומ' פסחים לו. ד"ה ענין, (פ) ונני' חוספות ונחמס לו: ד"ה מניין, (צ) ונני' חוספות ונחמס לא. ד"ה (ק) דס נבילה איט מכשיר לא לטמאות טמא וכן תנינ דס השק' כ' כ"ל רש"ל,

מוסף רש"י

יש אם למסורת. כמה שכתב משה ומסר בספר מורה לשרלל, היא האם והעיקר, ולא כמו שאול נקרא (סוכה ו:) כמה שמספיקה כתב של מינה למשה אלו תריסין לדורסה, ולא לפי המקרא (מכות ו:), שנתנו במתנה אחת. וזיקק אחת, כיפר. אע"פ שרובן טעונים שתי מתנות ארבע (תבאים ו:), ובחטאת שתי מתנות. מתנות ארבע ממש (שם). קרנות קרנות קרנות. שלש פסוקים נאמרו בחטאות החטאות בויקרא, אחת בשעיר עזאז וז' בחטאת יחיד, אחת בכזשה ואחת בשעירה, בשמים כתיב על קרנת חסר והאחת מלא, וי"ש אית ליה יט אט למקרא, הרי כאן שש ואין במוצה אלף ארבע קרנות והשמים מרירות לא נאמרו אלף ששה עליה הכתוב לעכב (שם ו:), ארבע למצוה ושתיים לעכב. ארבע נאמרו למצוה, שאלוה לכתובל ליתן אף עליה, ושמים נשט מנן לעכב (שם), ובית הלל אומרים קרנות קרנת קרנת הרי כאן ארבע. סברי יט אט למסורת, הלכך הרי וז ארבע, ג' למצוה. נאמרו, שמיים לכתובל ליתן אף עליהן, והאחת מעכבת (שם), ואימא כולוהו למצוה, ואין כאן אפילו אחת לעכב, שהרי לא שנה בלחמ מנן (שם). בפריה בבבירי. כלל מנן דמיס (שם), שתיים כהלכתן. מוריות לפסות מנין גלס או דרומית מערבית, כהלכתן, שיעור משן סוכה (סוכה ו:). בסכת בסכת בסכור. בסכת תשבו, יטבו בסכת, כי בקבות השוכת, חד מלא ותנין חסרין (שם) בסכת שמע חלל (שם). דל חד קרא לגופיה. דליין דורשין מחילת. פסוק הנאמר ראשון אינו לדרשה אלל המשמעי אחל (שם), אחא' הלבטא. הא דאמרין לעיל (שעירין חילין ומחילין) הלכא למשה מסיני להי בני אמרן ליה הלכחא למחילות למיכרביה לגליות דופן סוכה ולמיסין ליה בטפה (שם), על כל נפשות מות. נפשות משמע שמים, מת דבר שמימה בלא על ידו, דהיינו רביעית (וחילין עב.) רביעית קרי ליה נפש כדאמרין התם (שבת לא:) רביעית דס נחמי בכס (נזיר יח.).

דיני ממונות בשלשה

יש אס למקרא. בטר קרייה אזלינן דהיא עיקר: **הא דאמרן**. ירשיעון קרינן: **אקרא אני**. יכולני לקרות וטמאה שצעים כנדמה (ויקרא יב) דהא לא כתיב שצועיים מלא: **טמא בזר**. שצעת ימים: **וטיהר**. שלשים ושלשת ימים: **וטימא בנקבה**. לשצועיים^(ט): **וטיהר**. ששים יום וששת ימים: **כפלים**. וטומאה

דיולת זכר שצעה הלכך דנקבה

שצועיים: **כל הניטנין**. עולה ושלמים ואשם הטעונין שתי מתנות שהן ד' שנתנס במתנה אחת: **כיפר דכסי** ו**דס זבחדי ישפך**. שפיכה אחת צמשמע:

קרנות קרנס קרנס. (ויקרא ד) בחטאת של מוצח החילון כתיב ששעיר דנשיא כתיב קרנת חסר ובצבשה דיחיד כתיב (שס) ^יקרנות מלא ובשעיר' דיחיד כתיב (שס) קרנת חסר. אלל הך דפר כהן משיח והעלס דצר צמוצח הפנימי כתיב (שס) והתס כולוהו מודו דמתנה אחת מעכבה ביהן וצ"ש אזלי צמר קרייה: **ואימא**. לצ"ה כולוהו למצוה דהא כולוהו לריכי למכתב למצוה ועיכז דחדא מנא ליה אימא אע"פ שלא נתן כלוס כיפר: **צנדי**. כלל **כהלכתן**. שלמות: **אפילו טפה**. צרוס ^י טפחים: **למסורת**. שנמסרה כתיבתו לכתבו חסירה: **אחאי הלכחא**. דאמרין התם [סוכה ה:] מחילות הלמ"מ ומוקמינן לה לגרוע לדופן **אחאי**: ^(ט)**נפשות**. היינו דס דאיקרי נפש: רביעית היא שיעור חיותו של אדם וצלא"ה לא איקרי מת עד שיהא צו שיעור מיתה: **שסי נפשות**. משמע משני צ"ח וכחצ מת כדי מיתה היינו רביעית: **ורצנן**. פליגי עליה ואמרי עד שיהא השיעור מאדס אחד דנפשת חסר כתיב: **צחצב אמו יכול צחצב**. אמו אלל צחצב מותר לצשל:

אמרת

אמטא ור"ש **סבר** בסוכות בסוכות בארבע אתאי הלכתא גרעתא לרביעית ואוקמיה אמטא ר"ע דתניא ר"ע אומר מניין לרביעית דם שייצאה משני מתים שמממא באהל שנאמר וְעַל כָּל נַפְשוֹת מֵת לֹא יָבֹא שְׁתֵּי נַפְשוֹת וְשִׁיעוּר א' ורבנן ינפשת כתיב מתקף לה רב אחא בר יעקב מי איכא דלית ל' יש אם למקרא והתניא בַּחֲלָב אִמּוֹ יִכּוֹל בַּחֲלָב אִמְרָת

כך יש להוסיף בנקבה על ימי שצע טומאה דזכר: **מַחַ** כשטיהר בזכר. ה"מ למימר מה בזכר ימי טהרה מרובים על ימי טומאה אף בנקבה ימי טהרה מרובים על ימי טומאה: **בִּלָּא** הניתנין עַל המובח החיצון שנתנן במתנה אחת ביפר. בוצמים בריש צ"ש (דף לו:); תניא מניין לניתנין על מוצח החילון שנתנו במתנה אחת כיפר תלמוד לומר ודס זבחדי ישפך וגראה דהך דרשה אחיא אליצא דבית שמאי דלצ"ה לא תריך קרא דלא עדיפי מחטאת וכן משמע התם בצוק הסוגיא דקאמר דלהנך תנאי דמפקי האי דס זבחדי ישפך לדרשה אחרינא דלצ"ה על הניתנין על המוצח החילון שנתנו במתנה אחת כיפר מנא ליה כתיב הלא דלמרי אף חטאת שנתנו במתנה אחת כיפר וילפי כולוהו מחטאת ומימה למ"ל קרא דמהי תימי דמעכבי הא אפילו לצ"ש לא ילפי מחטאת דאיכא למיפרך שכן חטאת וד' קרנות ועוד דמשמע התם דאפילו לצ"ה ה"א דמעכבי אי לאו דילפי מחטאת וגראה לפרש דהיינו טעמא משום דמתנות של קרנות נפקא לן בפרק אחרו מקומן (שס דף ג:). מדכתיב סביב והוא חשבינא כולה במתנה אחת א"י משום דכתיב סביב טוצא ושינה הכתוב לעכב להכי אינטריך קרא צין לצ"ש צין לצ"ה: **וְיִשְׂרָאֵל אֶעֱבֹב**. ואי"ת הוא ליה למימר שלס לעכב כדי לא כתיב נמי אלל ד' הוה דעינא אחת לעכב דכפרה צבדי לא אשכחן כדאמרי צית הלל ואכתי מייחתי תרי לרבות שנים וי"ל דבית שמאי לית להו ההיא סברא א"י קסברי כיון דאיכא שפיכות דמים ליסוד לאו כפרה צבדי הוא: **מַנִּיין** לרביעית דם ב'. תימה למ"ל קרא להכי מ"ש משני חלאי ותיים מב' מתים שמתמא ובפרק בהמה המקשה (חולין דף עג:). נמי דצעי רבי ישמעאל קרא לרביעית דם הבא מן המת שמתמא למה לי קרא תיפוק ליה מידי דהוה אצטר המת דדס חצוב כצטר כדמוכח בהמוילא יין (שבת דף עו. ושם): ובהמנחות והנסקים (מנחות דף קד. ושם) גבי דס נצלה דמטמא ברביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית מטמא מידי דהוה אצטר ויש לומר דשאני מת דאפי' צטר עזמנו לא היה מטמא אי לאו משום דמקומו נעשה זלזת כדאמר במסכת נדה בפרק דס הנדה (דף נה). דצעי אין גועו מחליף הלכך דס כיון דגועו מחליף אי לאו דרבי קרא הייתי מטהר והא דנקט מניין לרביעית דס הבא משני מתים שהוא מטמא לאו משום שיהיה פשוט לו צמת אחד בלאו האי קרא דאי צמת אחד היה טמא ה"ה צבני מתים אי ליכא מיעוטא דהא תנן בפרק קדשי מוצח (וצמים דף יז. ושם) כל שטומאתו ושיעורו שוה מנטרפין זה עם זה ^ו והא דמטהרי רצנן דפליגי אר"ע משום דמעטיה קרא כדאמר נפשת כתיב והא דאינטריך קרא צדס השרץ בפרק קדשי מוצח (שס) אע"ג דחשיב כצטר מכל מקום אינטריך לרס ללוו דמטמא צכעדהא אף על גב דכי מיקריס מפסית טוצא ולהכי תנן התם (שס) דס השרץ ובשרו מנטרפין דשיעורן שוה אלל דס נצלה ובשרה לא וכן מוכח צירושלמי בריס המוילא יין דאמר ר' דס הנצלה טמא והתנן דס השרץ ובשרו מנטרפין ואין לנו כיוולא צו ומייה קשה דבפרק כל שעה (פסחים דף כג. ושם) לא משני אקושיא דדס כשהותרה נצלה היא ודמה הותרה כדמשני אקושיא דחלצ וגיד משמע דדס לא חשיב כצטר לכך ל"ל שיש שוס ריבוי דמרצנין ביה דס נצלה ולצטר דמרצנין מסתצר לאוקמי ברביעית שיכול לקרוש ולעמוד על כזית אלל קשה דאס כן דס שרץ נמי דאית ביה ריבויא נצעי מיניה כל כך שיכול לקרוש ולעמוד על כעדשה: **וּרְבִנָּן** נפשת כתיב. תימה דרבי ישמעאל סבר לקמן יש אס למסורת והיינו כרצנן דדרשי נפשת ואס כן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עג.) דפליגי ר' ישמעאל ור"ע דדרש ר' ישמעאל הנוגע צמת צנפש דרביעית דס מטמא וקאמר ר"ע לטעמיה דאמר אף משני מתים מטמא לרבי ישמעאל למה לי תרי קראי צדס המת דמטמא:

פרק ראשון סנהדרין ד.

וּרְבִנָּן ירשיעון כתיב.^(ה) וישכנן כתיב דפרק צמה צהמה (שבת דף נה:) אפי' רבי מודה משום דקרא מוכח דפנחם לא חטא שייחסו הכתוב: **בַּוְלָתָהּ** סבירא דהו יש אם לַמִּקְרָא. הא דלא חשיב הכא רבי יוחנן צן צרוקא דמסכת סוכה פרק לולב וערבה (דף מה:) דלמר חרותו של דקל^(ט) היו מציאין ומפרש בגמרא משום דכתיב כפות אחת ללולב ואחת (לערבה) למוצח ורצנן מפרשי' כפת כתיב משום דרבי לוי מפרש התם טעמא אחרינא וגראה דדוקא הכא שנקרא ומסורת מכחשי אהדדי אית ליה יש אס למקרא אלל היכא דלא מכחשו אהדדי דרשי תרומותיו דהא רבי ורבי עקיבא ור' שמעון דסברי הכא יש אס למקרא מחייצין צפרק ספק אלל (כריתות דף קי ז:). ובפרק דס שחיטה (שס דף כג:) צמחינה אחת ספק של חלצ ספק של שומן אשם תלוי משום דמצות כתיב אלל היינו משום דקרא ומסורת דהתם לא מכחשי אהדדי ואפשר לקיים שניהס שצא המקרא דמנאות קרינן לחייב אשני מצות דהיינו צ' חמיות והמסורת צא לחייב על כל מצוה אחת ובפרק כל שעה (פסחים דף לו. ושם) נמי דריש ר"ע גבי לחס עוני מקרא ומסורת ובפרק לולב הגזול (סוכה דף לד:). תנא נמי ר"ע אומר כשם שלולב אחד כו' ומפרש צגמרל ^ו לולב אחד משום דכתיב כפת וכן ר"ש דריש צפ"ק דקדושין (דף יח:.) גבי צבגדו צה מקרא ומסורת ומייה קשה מר' עקיבא דלא דריש התם אלל מקרא לחוד ואמאי ^ו לא דריש התם תרומותיו כמו גבי לחס עוני וע"ק דמסקינן בפרק קמא דסוכה (דף ו:.) לחד לישנא דכ"ע רבי שמעון ורצנן יש אס למסורת ובפרק כיצד לולין (פסחים דף פו:.) גבי צבית אחד יאכל קסצר יש אס למקרא וע"ק דפ"ק דסוכה (ד' ט:.) פסלינן לכ"ע סוכה תחת סוכה מדכתיב צסכת ולא אמרינן יש אס למקרא^(ט): **אִקְרָא** אני שבעים. ה"מ לשנויי כדמשני צפ' צ"ש (וצמים ד' לח:.) משום דכתיב כנדמה פירוש

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

דנין

מסורת הש"ס

(א) ר"ה כה: (ב) רש"ל מ"ו, (ג) הוריות יא: (ד) פסחים ד: מו"ק כ., (ה) כס"א טסק: "ש"ל", (ו) ז"ל מא"י לבבלי, (ז) ז"ל אומר ר"ת, (ח) ג"כ קנא: (ט) ונע"ע מוספי' חולין ית: ד"ה כיון.

תורה אור **השלם**

- לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילולו ולו יקחת ענבים: בראשית מט י

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דגמירנא שמועת ודינינ: (ב) ד"ה מהכא וכו'. דבבלי למידן: (ג) תוס' ד"ה זן וכו' או אם היה הלוח אינו רואה לדון: (ד) ד"ה ואי לא וכו' ואם היה מומחה לבית דין פטור לכן נראה:

מוסף רש"י

שרודין את ישראל בשבט. שמונים על פי המלכות (בראשית חט י.). רב בר אחיה דהוה בר אחתיה. איינו אביו של רב, אחיו של ר' חייא היה מן האב, כדאמרינן אייבו ומנא ויטלא ומנחא ור' חייא טולא עד דר' אחא מכפרי הוה, ואימא שיהא אמו של רב, אחותו של ר' חייא הימא מן האם (פסחים ד.). דר' אחא מכפרי נשא לאה והוליד ממנה אייבו, מתה וגשא רחל וזה בת מאבא אחר וממנה טולד ר' חייא וגשא אייבו הכה וטולד לטן רב, ונמנא רב כר באיבו בר אחיה דר' חייא מחזיה ובר אחתיה מאמיה (מו"ק ב.).

דיני ממונות בשלשה

פסוק מן התורה המפרט את דיני הממונות

דן אפילו ביחיד. דכתיב (ויקרא יט) **בִּלְדָּק תַּשְׁפּוּט וְקִסְרֵי אֵין כֹּאן עִירּוּב פִּרְשִׁיּוֹת : דגמירנא**. שמועותה) ^(א) דינין מרצותי: ו**סבירנא**. יודע אני להוסיף וליישב טעמים מדעתי: ו**נקיטנא רשואא**. מריש גלותא

דייננא דיני ממונות ביחיד: **דיניה לאו דינא**. והדר דינא לגמרי:

דן דינא. ביחיד: **אי קבלון עלייהו**. לגמרי לילך אחריו אם לדין אם לטעות ולא יתבעון לא תשלם: ואי לא זיל שלים. ואי לא קבלו טעותך עליהם דאמרו לך דיינת לן דין מורה זיל שלים ומיהו מיהדר דינא לא. אלמא גמיר וסביר וכי לא נקיט רשותא דיניה דינא ולא מהדר: **לישקול רשואא**. דכיון דברשות נחת לא משלם: **מהכא להכא**. מריש גלותא (ט) לבבלי למידן דינא בבבלי: **ומהסס להסס**. מנשיא דארץ ישראל לדון בדרך ישראל: **שצט**. לשון שררה ויש להן רשות להפקיר דהפקר צ"ד הפקר דכתיב (עזרא י) וכל אשר לא יבא וגו' ציצמות בהאשה רבה (דף פט:): **מחוקק**. שררה מועטת: **שרודים את העם**. שיש להם כח ורשות מאת מלכי פרס: **בני בניו של הלל** הלל נשיא היה כדאמר בפסחים צאלו דברים (דף טו). הושיביו צראש ומינוהו נשיא עליהם: **דן דינא**. בבבלי וטעה: **אסא**. לא"י לקמיה דרבי חייא: **ש"מ מהסס להכא לא מהני**. דהא רבה בר חנה רשותא מרבי חייא א"ל אי קיבלוך עלייהו לא תשלם ואי לא זיל שלים והא רבה בר חנה רשותא הוה נקיט ש"מ ומהתם להכא לא מהני ש"מ ולא מהני והא רבה בר רב הונא כי הוה מינצי בהדי דבי ריש גלותא אמר לאו מינייכו נקיטנא רשותא נקיטנא רשותא מאבא מרי ואבא מרי מרב ורב מר' חייא ור' חייא מרבי במילתא דעלמא הוא דאוקים להו וכי מאחר דלא מהני רבה בר חנה רשותא דנקט למא לי ילעיירות העומדים על הגבולין מאי רשותא כי הוה נחית רבה בר חנה לבבלי אמר ליה רבי חייא לרבי בן אחי יורד לבבלי יורה ידיו ירדו נחית רב לבבלי אמר ליה רבי חייא לר' בן אחותי יורד לבבלי יורה יורה ידיו ירדו נחית רב אל יתיר מ"ש למר דקא קרי בן אחי ומ"ש

למר דקא קרי בן אחותי וכי תימא הכי הוה מעשה והאמר מר איבו וחנה ושילא ומרתא ורבי חייא כולהו בני אבא בר אחא כרסלא מכפרי הוו ^(ז) רב בר אחיה דהוה בר אחתיה רבה בר חנה בר אחיה דלאו בר אחתיה ואי בעית אימא על

במקום יחיד מומחה קיימי ואפי' שנים נמי דנין את האדם צעל כרחו אלא דאיקרו צית דין חוץ דאי צ"ד חוץ חוץ חוץ חוץ דאין צעל כרחו לא הני מיילי כשאומר לא אדון לפני זה אלא לפני זה אצל אם אמר שלא יבא כלל לצ"ד או אם ^(א) הוה לוהו ואינו רואה לדון כלל צעירו כופין אותו ודנין אותו צעל כרחו: **בגון אנא** דן דיני ממונות ביחיד. והא דתנן במסכת אצות (פ"ד מ"ח) אל תהי דן יחיד שאין דן יחיד אלא אחד הקצ"ה ענה טובה קמ"ל שלא יטעה והא דאמר כגון אנא כו' היינו כלומר יכול לדון ולא שהיה דן אי נמי רגיל היה צדיקין ואין לחוש שמא יטעה: **וא"י יורא**

ש"ים. פירש בקונטרס ואי לא כגון דאמרי ליה דיינת לן דין מורה וקשה דאם כן מאי דייק מהכא דהא אפילו לא גמיר וסביר נמי מה שעשה עשוי וישלם מציתו כדמוכח לקמן (דף ו.) דפרוין לרבי אצוה מדן את הדין ומוקי לה דצקצלה עליה וצשאינו מומחה איירי דהא קתני סיפא ואם היה מומחה ^(י) לרצים פטור לכן נראה ואי לא דלא קבלון עלייהו כלל: **ד'הבא שבט** והתם מחוקק. משמע דשצט עדיף והא דאמר בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא. נא. ושם) אצל ^(י) מבבלי לא"י כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו ^(א) ואומר רבינו תם דה"מ במילתא דאיסור והיתר דבני א"י חכימי טפי ^(ב) דאזירא דא"י מחכים כדאמר הכא דאיקרו מחוקק שמלמדין מורה ברצים אצל לענין הפקעת ממון ליפטור דהפקר צית דין הפקר עדיפי בני צבל דאיקרו שצט שרודין את העם צמקל והיינו טעמא משום דראש גולה מזכרים ונשיא שצא"י מנקבות כדאמר צירושלמי: **ר'בה בר חנה**. גרסינן דאי רבה בר בר חנה א"כ היה צן צנו של חנה והכא משמע דצן אחיו של ר' חייא היה דלדקמן אצל רבה צ"ב חנה דכחולי הש"ס היה צימי ר' יוחנן וצן צנו של חנה להכי קאמר בר בר יור"מ דשם אביו בר חנה ולא יתכן כדאמר בהמוכר את הספינה (צ"ב דף עז). כל בר חנה סיכסא: **נְקִיטָנָא** רשות **מאבא מרי ואבא מרי**. פי' ואנא מרי נטל רשות מרב דמי שיש לו רשות יכול ליתן רשות כענין שמצינו (לקמן דף י.) לענין דיני קנסות דמי שהוא סמוך יכול לסמוך ויהיב ליה רשותא למידן דיני קנסות כדאמרינן (סג) צרם זכור אותו האיש לטוב שאלמלא הוא צטלו דיני קנסות ואע"פ שהוצרך רבי חייא לטובל רשות מרבי צבציל רבה בר חנה ורב שמא צעירו של רבי היה וצעירו לא היה רשאי אדם ליתן רשות אלא רבי אצל אין סבא לומר דרבה בר הונא היה צימי רבי:

פסוק מן התורה המפרט את דיני הממונות

פרק ראשון סנהדרין ה.

פסוק מן התורה המפרט את דיני הממונות

ואם היה מומחה לרבים כו'. פירש הקונטרס דכתיב **בִּלְדָּק תַּשְׁפּוּט וְקִסְרֵי אֵין כֹּאן עִירּוּב פִּרְשִׁיּוֹת : דא"כ** תקשה ליה וקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ תקשה ליה הך צרייתא לר' אצוה דאמר שנים שדנו אין דייניהם דין לד"ה וע"כ דמשמע לפי' הקונטרס דלמאן דאית ליה עירוב פרשיות אין יכול לדון

יחיד וזהו רב יוסף ס"ל צפ' המגשר (גיטין דף פח:): דצהודלות והלואות עבדינן שליחותייהו אלמא אית ליה עירוב פרשיות ואפי' משמע צסמוך מעוצדא דמר זוטרא דאית ליה לרב יוסף דיחיד מומחה דן ואפי' יחיד ועוד מדקאמר צסמוך אצל לא נקיט רשותא דיניה לאו דינא משמע דקצר כו' אצוה ואפי' הכי יחיד מומחה דן דלשמואל אפילו יחיד שאינו מומחה דינו דין דלאו דוקא נקט שמואל שנים כמו שאפרש לקמן צע"ה ודוחק לפרש דיניה לאו דינא לכתחלה לכן י"ל דלפי' למאן דבעי ג' מומחין מדאורייתא תקנתא דרצנן היא דיחיד מומחה לרצים דן אפי' יחיד והסתא הא דקאמר דיניה לאו דינא לאו אכגון דרב נחמן קאי דאיהו סבר לה כשמואל לקמן דשנים שדנו דיניהן דין אלא אכגון אנא דר' חייא קאי דלית ליה דשמואל ולהאי פי' הא דפרוין לקמן (דף ו.) לר' אצוה מדן את הדין ה"מ לשנויי דמיירי ביחיד מומחה לרצים ומיהו קשה דצפרק ראוהו צית דין (ר"ה דף כה): משמע

דמדאורייתא קאמר דמומחה לרצים דן ביחיד דתנן התם שאין היחיד נאמן ע"פ עצמו ומפרש בגמרא דאילטרינן למיתני דלא תימנא דנאמן מיירי דהוה איחיד מומחה דהכא ופרוין ואימא ה"נ ומשני אין לך מומחה יותר ממשה ואי מדרבנן מאי מייתי ממשה וי"ל דהתם פרוין ומשני למי"ד לעיל דבר מורה חד נמי כשר: **מוֹמַחָה** לרבים כו'. אע"ג דהאי מומחה לרצים היינו גמירנא וסבירנא כדמסיק מ"מ הא דקאמר לקמן צוה צורר (דף נב.) לעולם פוסל והולך עד שיקבל עליו צפני צ"ד שמומחה לרצים לאו דניצעני גמיר וסביר כו' חייא ורב נחמן דהתם צ"ד קאמר ויזין שהם ג' אפי' סתם צני אדם מומחין לרצים אצל יחיד לא חשיב מומחה לרצים עד דגמיר וסביר: **דן אפי' יחיד**. ויכול לכוף את האדם צעל כרחו דאי צדקצליה עליהו אפי' שאינו מומחה נמי ומכאן דסתם ג' יכולין לדון את האדם צעל כרחו כשאינו רואה לצא לצ"ד דהא ג' מומחה לרצים

גמירנא וסבירנא כדמסיק מ"מ הא דקאמר לקמן צוה צורר (דף נב.) לעולם פוסל והולך עד שיקבל עליו צפני צ"ד שמומחה לרצים לאו דניצעני גמיר וסביר כו' חייא ורב נחמן דהתם צ"ד קאמר ויזין שהם ג' אפי' סתם צני אדם מומחין לרצים אצל יחיד לא חשיב מומחה לרצים עד דגמיר וסביר: **דן אפי' יחיד**. ויכול לכוף את האדם צעל כרחו דאי צדקצליה עליהו אפי' שאינו מומחה נמי ומכאן דסתם ג' יכולין לדון את האדם צעל כרחו כשאינו רואה לצא לצ"ד דהא ג' מומחה לרצים

היו צ"ד חוץ והא דתנן (לקמן דף נב.) זה צורר לו אחד חה צורר לו אחד משמע דמדעתו אין צעל כרחו לא הני מיילי כשאומר לא אדון לפני זה אלא לפני זה אצל אם אמר שלא יבא כלל לצ"ד או אם ^(א) הוה לוהו ואינו רואה לדון כלל צעירו כופין אותו ודנין אותו צעל כרחו: **בגון אנא** דן דיני ממונות ביחיד. והא דתנן במסכת אצות (פ"ד מ"ח) אל תהי דן יחיד שאין דן יחיד אלא אחד הקצ"ה ענה טובה קמ"ל שלא יטעה והא דאמר כגון אנא כו' היינו כלומר יכול לדון ולא שהיה דן אי נמי רגיל היה צדיקין ואין לחוש שמא יטעה: **וא"י יורא** **ש"ים**. פירש בקונטרס ואי לא כגון דאמרי ליה דיינת לן דין מורה וקשה דאם כן מאי דייק מהכא דהא אפילו לא גמיר וסביר נמי מה שעשה עשוי וישלם מציתו כדמוכח לקמן (דף ו.) דפרוין לרבי אצוה מדן את הדין ומוקי לה דצקצלה עליהו וצשאינו מומחה איירי דהא קתני סיפא ואם היה מומחה ^(י) לרצים פטור לכן נראה ואי לא דלא קבלון עלייהו כלל: **ד'הבא שבט** והתם מחוקק. משמע דשצט עדיף והא דאמר בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא. נא. ושם) אצל ^(י) מבבלי לא"י כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו ^(א) ואומר רבינו תם דה"מ במילתא דאיסור והיתר דבני א"י חכימי טפי ^(ב) דאזירא דא"י מחכים כדאמר הכא דאיקרו מחוקק שמלמדין מורה ברצים אצל לענין הפקעת ממון ליפטור דהפקר צית דין הפקר עדיפי בני צבל דאיקרו שצט שרודין את העם צמקל והיינו טעמא משום דראש גולה מזכרים ונשיא שצא"י מנקבות כדאמר צירושלמי: **ר'בה בר חנה**. גרסינן דאי רבה בר בר חנה א"כ היה צן צנו של חנה והכא משמע דצן אחיו של ר' חייא היה דלדקמן אצל רבה צ"ב חנה דכחולי הש"ס היה צימי ר' יוחנן וצן צנו של חנה להכי קאמר בר בר יור"מ דשם אביו בר חנה ולא יתכן כדאמר בהמוכר את הספינה (צ"ב דף עז). כל בר חנה סיכסא: **נְקִיטָנָא** רשות **מאבא מרי ואבא מרי**. פי' ואנא מרי נטל רשות מרב דמי שיש לו רשות יכול ליתן רשות כענין שמצינו (לקמן דף י.) לענין דיני קנסות דמי שהוא סמוך יכול לסמוך ויהיב ליה רשותא למידן דיני קנסות כדאמרינן (סג) צרם זכור אותו האיש לטוב שאלמלא הוא צטלו דיני קנסות ואע"פ שהוצרך רבי חייא לטובל רשות מרבי צבציל רבה בר חנה ורב שמא צעירו של רבי היה וצעירו לא היה רשאי אדם ליתן רשות אלא רבי אצל אין סבא לומר דרבה בר הונא היה צימי רבי:

פסוק מן התורה המפרט את דיני הממונות

עין משפט ונר מצוה

כב א מ"י פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ח סמג עשין כו טוש"ע ח"מ סימן ג סעיף צ ועיין בהג"ה:

ל ב מ"י שם פ"ו הלכה צ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' כה סעיף צ: **לא** ג מ"י שם ופ"ה שם סמג שם טוש"ע ח"מ סימן ג סעיף צ: **לב** ד מ"י שם פ"ו הל' צ סמג שם טוש"ע ח"מ סימן כה סעיף צ: **לג** ה מ"י שם פ"ד הלכה יד:

לד ו מ"י שם הל' יג: **לה** ז ח מ"י שם הלכה יד: **לו** ט מ"י שם הלכה ח ופ"ה מהל' צבורות הלכה א:

רבינו הנגאל

בג' ואם היה מומחה לרבים דן אפילו יחיד וקרי"ל דמומחה לא הוי אלא כרב נחמן אמר רב נחמן כגון אנא דאיננא דיני ממונות ביחיד. וכן א"ר חייא ומביעאי לן כגון אנא דגמירנא וסבירנא ונקיטנא רשותא א"ד כגון אנא דגמירנא וסבירנא אף על גב דלא נקיטנא רשותא דיניה דינא אי לא לא הוי דינא אלא חכם בדול חשוב בדורו כרב נחמן וכיוצא בו. פי' מומחה מנוסה בדעים עד דנקיט רשותא ופשטנא מר זוטרא דן דינא וטעה אחא לקמיה דרב יוסף וא"ל אי קבלוך עלייהו לא תשלם ואי לא זיל שלם ש"מ דיניה דינא אע"ג דלא נקיט רשותא וכן סוגיא דשטעטא. ומסקנא אמר רב האי מאן דבעי למידן דינא וכי טעי וליפטור לינקוט רשותא מבי ריש גלותא וכן אמר שמואל ואסיקנא מאן דנקיט רשותא מבי ריש גלותא מבבלי לבבלי ומארין ישראל לארץ ישראל ומבבלי לארץ ישראל נמי מהני רשותא דבבבלי שבט ובארץ ישראל מחוקק כדנתיא לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבלי שרודין את ישראל בשבט ומחוקק מבין רגליו אילו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים מארץ ישראל לבבלי אסיק' דלא מהני ומאי רשותא דבי הא דכתב ליה רבי לרבה בר בר חנה כשיורד לבבלי יורד ידיו יתיר בכורות וכתב ליה ר' (לרבינו) לרב ידיו יורה אכל בכורות לא הרשהו להחיר משום דהוה רב בקי במומין טפי והוה שרי מומא דלא הוו ידיני אינשי ואמרי כי האי גוונא שרא רב והוו אחו למישרא מום עובר.

^[1] פירש הקונטרס דכתיב בִּלְדָּק תַּשְׁפּוּט וְקִסְרֵי אֵין כֹּאן עִירּוּב פִּרְשִׁיּוֹת : דא"כ תקשה ליה וקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ תקשה ליה

^[2] פירש הקונטרס דכתיב בִּלְדָּק תַּשְׁפּוּט וְקִסְרֵי אֵין כֹּאן עִירּוּב פִּרְשִׁיּוֹת : דא"כ תקשה ליה וקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ תקשה ליה

^[3] פירש הקונטרס דכתיב בִּלְדָּק תַּשְׁפּוּט וְקִסְרֵי אֵין כֹּאן עִירּוּב פִּרְשִׁיּוֹת : דא"כ תקשה ליה וקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ תקשה ליה